

Maršruts
„SENĀS DABAS SVĒTVIETAS
ZIEMEĻVIDZEMĒ”
Iepazīstinās ceļotājus ar nozīmīgākajām
Ziemeļvidzemes senajām dabas svētvietām,
vienlaikus apvienojot pagātnes izziņu ar
dabas vērtību baudīšanu.

Sagatavots: 2012

Maršruta gaita	Apskates vietas un objekti
<p>Valmiera – Zilaiskalns – Matīši – Sēļi – Rūjiena – Rencēni – Ēvele – Strenči - Valmiera</p> <p>Maršruta garums: 165 km</p> <p>Rekomendējamais veikšanas laiks: 1 – 1,5 dienas.</p> <p>Maršrutā iekļautas: 9 senās dabas svētvietas.</p> <p>Rekomendējamais laiks: no maija līdz oktobrim</p> <p>Maršruts lielākoties ved pa asfaltētiem ceļiem, aptuveni 30% ved pa vietējas nozīmes grantētiem ceļiem.</p>	<p>Apskates vietas un objekti</p> <ol style="list-style-type: none">1. Elku saliņa (N 57°32'22.0560"; E 025°26'07.6920")2. Zilaiskalns (N 57°16'32.1600"; E 063°47'47.4000")3. Daviņu Lielais akmens (N 57°37'35.8320"; E 025°12'40.9680")4. Riņņu kalna apmetne un upurakmens (N 57°47'36.3480"; E 025°09'13.5720")5. Tūteres ozola vieta (N 57°50'15.6120"; E 025°09'04.1760")6. Dreimaņu velnozols (N 57°50'52.8720"; E 025°11'00.6720")7. Aņģišu velnākms (N 57°51'06.3720"; E 025°10'32.4120")8. Kaņepju ozols (N 57°42'05.9724"; E 025°39'40.9068")9. Atpiļu svētvietā un ozols (N 57°33'43.3872"; E 025°43'40.6668)

MARŠRUTA APRAKSTS

Pirmais apskates objekts atrodas Valmierā, pavisam tuvu pilsētas centram, pilsdrupām un Lucas kalnam - pilskalnam – **Elku saliņa**, izrakumi un nostāsti liecina, ka tā bijusi sena svētvieta, kur pielūgti koka elktēli. Tālāk ceļš ved uz **Zilokalnu** – Ziemeļvidzemes nozīmīgāko un joprojām dzīvām tradīcijām bagātāko svētvieta, salīdzinoši netālu – **Daviņu lielais akmens** – pirmais Latvijas teritorijā atklātais bedrīšakmens un pirmais šāda veida objekts (1925.gads), kas ieguvis valsts nozīmes arheoloģijas pieminekļa statusu. **Riņņu kalna apmetne un upurakmens** - viena no senākajām apmetnes vietām (akmens laikmets), pētnieki šo vietu jau aprakstījuši 19.gs.; ilgu laiku tā bija etalonteritorija, kurā atrastais veidoja pamatuzskatus par seno cilvēku dzīvi; upurakmens – šķīvjakmens ir pagrūti atrodams, jo atrodas uz ūdens un sauszemes robežas un var būt zem ūdens. **Tūteres ozola vieta** - leģendām bagātākā senā dabas svētvieta Vidzemē, kur senā ozola vietā tagadaug jauna ozolu birzs. **Dreimaņu Velnozols** - vienīgais Velnozols Vidzemē un **Aņģišu Velnakmens** ir savstarpēji, viens no otra netālu esoši objekti, vietēju ļaužu stāsti vēstī, ka līdz pat 20. gs. piecdesmitajos gados vietējo māju ļaudis šeit cītīgi barojuši garus (velnu). **Kaņepju svētozols** – iespaidīgs un ainaviski skaists koks, ļaudis te pulcējas Līgo vakarā lai svinētu Vasaras saulgriežu, **Atpiļu svētvieta** - no seniem laikiem Atpiļu ozols tiek saukts par Upurozolu, vēl 19. gs. septiņdesmitajos gados vecie apkārtnes iedzīvotāji Atpiļu Upurozolam ziedojuši naudu, prievītes un citas sīkas lietišas; arī šis Upurozols saistāms ar Ziemeļvidzemē plaši izplatīto mājas garu pielūgšanu.

APSKATES OBJEKTI

Nosaukums	Raksturojums	Kā atrast?	Praktiskā informācija	Attels
Elku saliņa	Sena senču svētvietā, nostāsti liecina, ka šeit bijusi svētozolu birzs vai arī ozols ar elktēliem - Pērkonu, Potrimpu un Pikolu. 1979.gadā veiktajos izrakumos tikušas atrastas 3 ugunskuru vietas ar ogļu un pelnu pildījumu, taču ne citi pierādījumi tam, ka šī ir senču kulta vieta. (Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Vēstures institūts, Berga T., 1980, Zinātniskās atskaites sesijas materiāli par arheologu un etnogrāfu 1979. gada pētījumu rezultātiem, Zinātne, Rīga, 29.lpp.) Vietējas nozīmes arheoloģijas piemineklis (VKPAI 2504).	N 57°32'22.0560"; E 25°26'07.6920")	Atrodas Valmieras atpūtas parkā, ir norādes	
Zilaiskalns	Zilā kalna absolūtais augstums ir 126,7 m virs jūras līmeņa, un tas paceļas 66,6, m virs apkārtējā pārpurvotā un lēzeni viļņotā līdzenuma. Zilais kalns ir viena no nozīmīgākajām kulta vietām. Tā nosaukums saistīts ar blāvi zilo miglu, kas ietver tā virsotni (SIA Vietas 2005 – 2012f, ER). Zilākalna kulta vietu komplekss ir sastāvējis no svētajiem kokiem, kalniem, birzs, avota, kultakmeņiem. Atsevišķie pauguri ap centrālo virsotni tiek saukti par Dievu kalniem. Katram no tiem ir bijis savs nosaukums, piem., Upurkalniņš, Avotiņkalns, Oļu kalns, Jāņa kalns. „Zilaiskalns” ir dabas liegums, kas atrodas Valmieras rajona Kocēnu pagastā ar kopējo teritoriju 118 ha (Sokrata Tautskola 2011 – 2012, ER). Valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis (VKPAI 2455).	N 57°16'32.1600"; E 063°47'47.4000"	Viegli atrodams, norādes, uz vietas – autostāvlaukums.	

The Ancient Cult Sites for
Common Identity on the Baltic Sea Coast

<p>Daviņu Lielais akmens</p>	<p>Pirmais šāda veida akmens, kas atklāts Latvijas teritorijā un kam piešķirts pieminekļa statuss. Atklāts 1925. gadā (pētnieks A. Štāls). Ilgu laiku šis akmens tiks uzskatīts par vienīgo šāda veida objektu. Ievērojams ar saviem virspusē izveidotiem 32 noapaļotiem konusveida dobumiņiem (diametrs līdz 15 cm, dziļums līdz 7 cm), kādi raksturīgi Ziemeļeiropā izplatītajiem kultakmeņiem. Uzkata, ka 1. g.t. otrajā pusē pr. Kr. pie šiem akmeņiem notika mirušo un auglības kulta rituāli. Datējums – no akmens laikmeta līdz viduslaikiem. Akmens izmēri: garums: 4 m, platums: 2,8 m un augstums - 1,4 m augsts. Latvijā šobrīd zināmi 59 šāda veida bedrīšakmeņi. Valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis. (Urtāns J., 1990, Pēdakmeņi, robežakmeņi, muldakmeņi, Avots, Rīga, 7. - 8. lpp; Latvijas petroglifu centrs 2008, projekts Valmieras rajona dižakmeņi)</p>	<p>N 57°37'35.8320"; E 025°12'40.9680"</p>	<p>Pie Straumes Krejotavas un Daviņu mājām, ap 100 m augšpus no Valmieras - Mazsalacas ceļa un nelielas upītes krustojšanās vietas. Ap akmeni klinteņu dzīvžogs un jauni ozoli.</p>	
<p>Riņņukalna apmetne un Upurakmens</p>	<p>Sena kulta vieta un viena no pirmajām atrastajām akmeņu laikmeta apmetnes vietām, kas zinātniski pētīta jau no 19.gs. Pētījumu rezultāti ilgus gadus noteica akmeņu laikmeta izpratni Latvijā. Apmetnes vietā lielos daudzumos atrastas seno cilvēku barības atliekas - asakas, gliemežvāki, arī dažādas senlietas. Upurakmeņim 2 šķīvjuveida iedobumi, taču atsevišķi pētnieki uzskata, ka akmens vairāk lietots sadzīvīskām vajadzībām - pulēšanai, asināšanai. (Valdis Avotiņš, Ints Lukss, No Burtniekiem līdz jūrai, 1999, AGB, 35.lpp) Akmens var būt zem ūdens vai dūņām. Pētījumi liecina, ka Riņņu kalns bijis apdzīvots jau II gt. p.m.ē. sākuma. (Graudonis J., Utrāns J., 1961, Senatnes pēdās, Latvijas PSR zintātņu akadēmijas izdevniecība), Rīga). Valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis (VKPAI 2511).</p>	<p>N 57°47'36.3480"; E 025°09'13.5720"</p>	<p>Pie Salacas iztekas no Burtnieku ezera (kreisajā krastā). Uz objektu jāmēro apm. 400 kājām pa daļēji aizaugušām pļavām. Upurakmens ir redzams tikai vasarā, pie zema ūdens līmeņa.</p>	

The Ancient Cult Sites for
Common Identity on the Baltic Sea Coast

<p>Tūteres ozola vieta</p>	<p>Tūteres ozols bijis viens no vispopulārākajiem, teikām apvītajiem senču svētozoliem, kurās skaidri redzama ozola iesaiste kulta darbībās (upurēšana, pielūgšana, mirušo pieminēšana), pirmie fiksētie ritāli, šķiet, ir 1127.gadā, kad sāmsalieši upurējuši pie ozola vietējam saimniekam atņemtu aunu . Apkārtmērs: 8,5 m, augstums 10 m, vecums - 450. Pašlaik saglabājusies tikai ozola vieta (nolūzis 1967. gada vētrā), tieši tai blakus aug jaunais ozoliņš, kas stādīts no Tūteres ozola zīles. Pieminēšanas vērts fakts, ka nolūzušā ozola stumbra daļas izmantojis kokačelnieks Valters Hirte un daļēji tās sakatāmas muzejā Mazsalacā. Pašlaik ozola vietai apkārt aug vesela ozolu birzs. Valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis (VKPAI 2507).</p>	<p>N 57°50'15.6120"; E 025°09'04.1760"</p>	<p>Ap 500 m Z-ZR no Ķīpēnu mājām (pagrieziena uz Sēļiem), ceļa malā ozolu birzī.. Pie ozola vietas norāde.</p>	
<p>Dreimaņu Velnozols</p>	<p>Vienīgais Velnozols Vidzemē, kur līdz pat 1950. gadam saglabājās garu ēdināšanas parašas. Stumbra apkārtmērs 5,45 m, augstums 21 m, vainaga projekcija 333 m2, vecums ~ 270 gadi. (Eņiņš, 2008) Kā kulta vieta saistās ar nostāstiem par Sēļu pag. ļaužu māņticību un to, ka bij.bagāto Dreimaņu māju saimnieks par dievu turējis velnu, kurš dzīvojis ozolā. Velnam katru dienu kārtīgi nests ēdiens.Pašreiz vieta sakopta, attīrīta no krūmiem kokiem, uzstādītas norādes uninformācija 4 valodās. Par vietu rūpejas Sēļu pag. pašvaldība.</p>	<p>N 57°50'52.8720"; E 025°11'00.6720"</p>	<p>Ozols atrodas Sēļu pag., 400 m uz Z no bij. Sēļu skolas, ceļa kr. pusē, nelielā meža pudurī. (pietura Skola). Ir norādes.</p>	

The Ancient Cult Sites for
Common Identity on the Baltic Sea Coast

<p>Aņģišu velnākmenis</p>	<p>Pēdakmens, saistīts ar nostāstiem par Velnu, ko par mājas kundziņu turējuši tuvējo Dreimaņu māju saimnieki. Samērā neliels, virsmas izmēri garums 1,3 m un 1,2 m. Tuvumā atrodas vēl citi palieli akmeņi, no kuriem šis atšķiras ar septiņiem palielinātiem aitas nagu nospiedumu atveidojumiem. Visas pēdas izvietotas 1 m garā rindā. Citas dziļākas, citas seklākas (garums no 8-10 cm, platums 4.5 – 6 cm, dziļums 1-3.5 cm). Akmens kādreiz spridzināts. Iespējams pēdu veidojumi ir dabiskas izcelsmes, bet cilvēks vēlāk tos pielīdzinājis. Aņģišu velnākmenis ir tipisks Latvijas pēdakmeņu paraugs - ne pārāk liels, pēdu ieklaumi ir shematiski, atrodas nomaļā vietā – mežā vai purva malā. (Urtāns J., 1990, Pēdakmeņi, robežakmeņi, muldakmeņi, Rīga, Avots, 42. - 43.lpp) Valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis (VKPAI 2484) .</p>	<p>N 57°51'06.3720"; E 025°10'32.4120"</p>	<p>Aizaugušā Aņģu ezera (Aņģišu purvs) ziemeļu galā, ap 500 m uz ZR no Dreimaņu velnozola. Ir norādes. Uz objektu jāmēro apm. 500 m kājām, tas atrodas brikšņainā purva malā!</p>	
<p>Kaņepju ozols</p>	<p>Kaņepju ozols ir otrs resnākais koks Latvijā un Baltijā. Tā apkārtmērs 9,4m; vecums 450g. Kopš 1977. gada dižozols ir iekļauts aizsargājamo dabas pieminekļu sarakstā, kopš 1994. gada arī valsts arheoloģijas pieminekļu sarakstā (VKPAI 2372), jo pie tā atrasts akmeņu krāvums un lielākā daudzumā ogles. Ozola pašā viducī ir tik liels dobums, ka tajā reiz sagājuši 15 cilvēki. Koka dobumam ir 3 ieejas: lielā ziemeļos, maza sprauga dienvidos. Trešā atvere ir augšā pret debesīm. Lai lietus un sniegs nenonāktu dižā koka iekšpusē, virs lielā dobuma uz četriem stabiem izveidots plats jumts. Turpat dobumā uz nedzīvās koksnes iegriezti daudzi vārdi un iniciāļi. Dobumā iegriezts arī Kaņepju saimnieka vārds: „N [Nikolajs] Cīrulis 15. VII 1928” (Eniņš 2008. 100 Dižākie un svētākie).</p>	<p>N 57°42'05.9724", E 025°39'40.9068"</p>	<p>100 m uz DR no "Kaņepju" mājām. Labi pamanāms jau piebraucot no "Goriņu" māju puses. Ir norādes.</p>	

The Ancient Cult Sites for
Common Identity on the Baltic Sea Coast

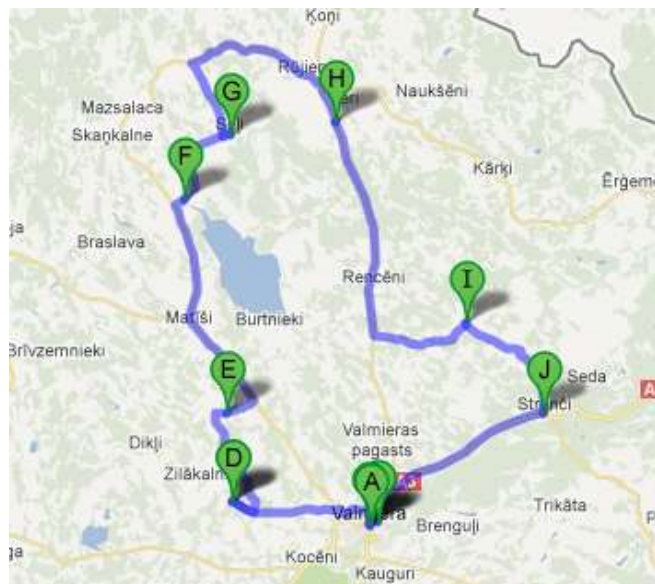

Atpiļu svētvieta un ozols	No seniem laikiem Atpiļu ozols tiek saukts par Upurozolu. Vēl XIX. gs. septiņdesmitajos gados vecie apkārtnes iedzīvotāji Atpiļu Upurozolam ziedojuši naudu, prievītes un citas sīkas lietišas. Apkārtējos tīrumos tajos laikos atrasti vairāki ordeņa laika naudas gabali. Šis Upurozols saistāms ar Ziemeļvidzemē plaši izplatīto mājas garu pielūgšanu. (Urtāns 1993 Latvijas senās svētnīcas).	N 57°33'43.3872", E 025°43'40.6668	Tuvumā pie Trikātas evaņģēliski luteriskā baznīca, Trikātas mācītājmuiža <i>NB! Apmeklējumu jāsaskaņo ar vietas īpašnieku Rihardu Circeni (tāl.nr. 26535467)</i>	
----------------------------------	---	---------------------------------------	--	---

The Ancient Cult Sites for
Common Identity on the Baltic Sea Coast

PRAKTISKĀ INFORMĀCIJA

Valmieras TIC

Rīgas iela 10, Valmiera, LV-4201

Tālr.: +371 64207177

Fakss: +371 64250837

<http://visit.valmiera.lv>

tic@valmiera.lv

Mazsalacas TIUAC

Rīgas iela 1, Mazsalaca, Mazsalacas novads, LV-4215

Tālr.: 64251776

turisms@mazsalacasnovads.lv

Strenču TIC

Rīgas iela 7, Strenči LV-4730

Tālr./fakss: 47 31175

Mob.: 9474276

strencutic@inbox.lv

IETEICAMĀS NAKTSMĪTNES

Nosaukums	Adrese	GPS	Attēls
Viesu nams „Stārķa ligzda”	"Rozītes", Matīšu pagasts, Burtnieku novads, Latvija http://starkaligzda.weebly.com/		
Atpūtas komplekss „Avoti”	"Avoti", Valmieras pagasts, Burtnieku novads, LV 4219, Latvija Tāl. 29499342 e-pasts: info@avoti.com www.avoti.com Atrašanās vieta - Atpūtas komplekss „AVOTI” atrodas Valmieras pievārtē - Valmieras apvedceļa 10,3 kilometrā Valkas virzienā. Attālums no Rīgas - 107km, Attālums no Valmieras centra - 3km	57.5566 25.4441	
Viesu māja SAULĪTES	Viesu māja atrodas Ziemeļvidzemē, 300 m no Burtnieku ezera, 6 km no Matīšiem, 31 km no Valmieras un 132 km no Rīgas www.piesaulites.lv	57.741193 25.191801	
Vairāk informācijas par nakšņošanas iespējām: http://visit.valmiera.lv/lv/categories-lv/naktsmitnes-un-atputas-vietas/visas			

The Ancient Cult Sites for
Common Identity on the Baltic Sea Coast

IETEIKUMI GARDĒŽIEM

Nosaukums	Adrese	Darba laiki	Attēls
Bārs "Trīs draugi"	Valdemāra ielā 6, Rūjiena, Tāl. 64263663		
Kafejnīca "e.d.a."	Valdemāra ielā 5, Rūjiena, 26455565 Var iegādāties dažādus vietējo amatnieku suvenīrus.		
Kafejnīca "Lottiņa"	Rīgas iela 35, Strenči, Strenču novads Tālrunis: 26370322 E-pasts: daina-2006@inbox.lv	no 10:00 līdz 21:00	

The Ancient Cult Sites for
Common Identity on the Baltic Sea Coast

Traktieris - picērija "Liepziedi un Rozmarīns"

Bruņinieku iela 4, Valmiera,
Tālrunis: +371 29491187

P. - C. 10 -20
Pkt., S. 10 - 22
Sv. 12 - 19

Vairāk informācijas par ēdināšanas iespējām: <http://visit.valmiera.lv/lv/categories-lv/restorani-kafejnिकास-bari>

CITI APSKATES OBJEKTI

Nosaukums	Apraksts	GPS	Attēls
<p>Valmieras vecpilsēta un Valmieras muzejs</p>	<p>Viduslaiku pils drupas (13.-17. gs), "Vecā aptieka" (1735. g.), Valterkalniņš. Ekskursija pa Valmieras vecpilsētu un pilsētas interesantākajām vietām gida pavadībā.</p> <p>Valmieras nelielā vecpilsēta Gaujas krastā dos patīkamu valdzinājumu blakus darbīgajam pilsētas dzīves ritmam. Valmieras vecpilsētas centrā atrodas Livonijas ordeņa pils drupas, Sv. Sīmaņa baznīca, kas celta 1283. gadā un līdz mūsdienām saglabājusi savu viduslaiku izskatu. Muzejā apskatāma pastāvīga ekspozīcija par Valmieru un tās novada vēsturi, kā arī mainīgas tematiskas izstādes. Muzejs piedāvā noklausīties lekcijas, dažādas izglītojošas programmas .Piedāvājumi grupām- tematiskās ekskursijas- Senā Rīgas iela, "Valmieras puikas"-likteņa izredzētie u.c. Ārstniecības augu un garšaugu programma</p>	<p>Atrodas: Bruņinieku iela 3, Valmiera Kontaktārunis: 64223620, 64224770</p>	

<p>Burtnieku ezers un Burtnieku muižas parks</p>	<p>Burtnieku ezers ceturtais lielākais ezers Latvijā, kas 13,5 km garumā skaisti iegūlis Ziemeļvidzemes rietumdaļā. Vidējais dziļums -2,9 m, lielākais dziļums 4,1 m un platums pielīdzināms 5,5 km. Ezerā ietek 23 upes .Burtnieks ir viens no iecienītākajiem makšķerņu galamērķiem, pateicoties, bagātam zivju krājumam. Burtnieku ezera apkārtnē bijusi apdzīvota jau akmens laikmetā, un to apliecina ezera teritorijā saglabājušās liecības.</p> <p>Parku sāka veidot Šrēderu dzimta apmēram ap 1860. gadu .Burtnieku muižas parks ir valsts nozīmes dabas aizsardzības objekts. Atrodas diženas kāpnes, kuru pakāpieni ir veidoti no viengabalaina, speciāli uz Latviju vesta, Somijas granīta (katrs pakāpiens – 4.3 m garš) un skulptūrām rotāta parka vāzi – „Gadalaiki” .Parkā ir sastopamas 70 koku un krūmu sugas. Parka teritorijā atrodas estrāde un divas liepu alejas – Mīlestības un Nopūtu alejas.</p>		
---	---	--	---

The Ancient Cult Sites for
Common Identity on the Baltic Sea Coast

<p>Izstāžu zāle Rīgas ielā 34, Rūjiena</p>	<p>Izstāžu zāle Rīgas ielā 34 iekārtota mācītājmuižas vecajā zirgu stallī. Pati mācītājmuiža nodedzināta, 1944.gada 21.septembrī atkāpjoties vācu armijai. Vēl 1989.gadā stallī mita vienīgais pilsētas saimniecības zirgs. Pēc arhitektes Ineses Fridrihsones projekta pārbūvētais stallis kopš 1992.gada vasaras kalpo Dailei, Mākslai un Vēsturei. Vēsturiskās ekspozīcijas iespaidīgākais eksponāts ir cara laika bankas seifs ar firmas zīmi Stauģeņ Rīga. Aiz tā smagajām durvīm atrodas senās baznīcas grāmatas.</p>		
<p>Balto stārķu kolonija pie Milītes muižas</p>	<p>Netālu no Matīšu un Vecates pagastu robežas vecu lapegļu alejā mājō Baltijā lielākā balto stārķu kolonija. Turklāt šī svēteļu kolonija ornitologu aprindās ir atzīta arī par Eiropā vistālāk uz ziemeļiem izraudzīto balto stārķu masveida ligzdošanas vietu.</p>	<p>Adrese: Rozītes, Matīšu pagasts Tālr.: +371 26619181 Mājas lapa: www.starkaligzda.weebly.com E-pasts: storknest@inbox.lv GPS koordinātes: Lat:57.760801, Lon:25.161406</p>	

Sedas pilsētas apbūve	<p>Seda var sniegt daudz eksotikas padomju nostalgia māktajiem, kā arī ārzemju tūristiem.</p> <p>Vēl līdz 20. gs. 50-tajiem gadiem tagadējās pilsētas vietā pletās mežs. Sedas ciemata izbūve tika uzsākta 1953. gadā. Stāsta, ka Seda celta pēc tipveida pilsētiņu projekta, kādas celtas kūdras ieguves vietās bijušajā Padomju Savienībā, tādēļ var atrast tās dvīņu pilsētas.</p>		
<p>Vairāk informācijas par tūrisma objektiem apkārtnē:</p> <p>http://www.mazsalaca.lv/lv/turisms</p> <p>http://www.rujienu.lv/public/request.php?navi=23&l=lv</p> <p>http://www.burtniekunovads.lv/turistiem</p> <p>http://www.strencunovads.lv/index.php?p=7337&lang=1357&pp=10477</p> <p>http://www.beverinasnovads.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=170&Itemid=172</p> <p>http://visit.valmiera.lv/lv/content/10-ienesli-kadel-apmeklet-valmieru</p>			

NOVĒLAM PATĪKAMU ATPŪTU!

Vairāk informācijas par līdzīgiem maršrutiem, kā arī dabas svētvietām Latvijā, Igaunijā un Zviedrijā – www.ancientsites.eu